

den hidtil holdt stand bortset fra, at den i 1911 efter et par år i »mølpose« blev flyttet ca. 5 meter nærmere ind mod Rådhuspladsen, da Københavns nuværende hovedbanegård blev opført og banegraven etableret.

I god tid før stavsbandsforordningens 200-års jubilæum, som kan forudses at blive fejret med fuld musik, og i endnu bedre tid før Frihedsstøttens egen 200-års dag, er allerede i 1986 udkommet hele to bøger om dette vort nok bedst kendte mindesmærke: Karen Krygers *Frihedsstøtten* (anmeldt andetsteds) og den her omtalte lille nydelige bog af den tidligere overbibliotekar ved Landbohøjskolens bibliotek. Hvad kan det ikke blive til, inden alle jubilæerne er passeret?

Helge Niensens bog redegør for ideen og initiativet til Frihedsstøttens rejsning, baggrunden herfor, udførelsen og for debatten i samtid og eftertid om dens rette placering. Det hele viser sig at være en mere kompliceret sag, end vist noget nutidsmenneske forestiller sig.

Bogen er meget veldokumenteret og røber en alsidig og præcis viden hos forfatteren, som imidlertid desværre nok kun kan værdsættes efter fortjeneste af den på forhånd temmelig velorienterede. For den alment interesserede, men forudsætningsløse læser er der næppe meget at hente, er jeg bange for. Det hænger sammen med, at forfatteren har valgt den højst utraditionelle fremgangsmåde at forme sin fremstilling som en version af fjernsynsserien *Her er dit liv* med Frihedsstøtten som personificeret offer i hænderne på Gregers Dirckinck Holmfeld, Gorm, Fuzzy og flere andre medvirkende, bl.a. Steen Eiler Rasmussen som fortæller for flytning til Frederiksberg Allé.

Selv om jeg gerne indrømmer, at ideen er ganske elegant og konsekvent udført, og at den i visse henseender åbner

særlige muligheder for at komme rundt om problemerne, kan jeg ikke nægte, at jeg føler den noget søgt. Jeg vil ikke anbefale den til efterligning. For at kunne fungere som litterær genre med den fornødne lethed og elegance kræver udførelsen, at læseren i vid udstrækning forstår en hentydning. I et sådant pingpong-spil kan man naturligvis ikke forsyne alle emner og antydninger med bastante forklaringer, men må forudsætte bekendt, hvad snakken drejer sig om. Og den læser, som ad åre, når fjernsynsserien forlængst er gået i glemmebogen, får Helge Niensens bog i hænde, vil jo være ladt helt i stikken. At der, som det er nævnt på omslaget, skulle være tale om standardværket om Frihedsstøtten, må jeg derfor meget betvivle.

Det fortjener at nævnes, at bogen har fyldige kildehenvisninger, at den er forsynet med et godt register, og at den er velskrevet og typografisk smukt udført.

Jens Holmgaard

A. Kann Rasmussen: *Danske i Siam 1858-1942*. (Dansk Historisk Håndbogsforlag, Kbh. 1986). 342 s. + 39 s., 250,00 kr.

Mens forbindelsen mellem Japan og de vestlige folk i begyndelsen af 1850erne nærmest blev tvangsåbnet, kom der i Thailand, det senere Siam, en hersker på tronen som selv tog initiativet til at indlede en forbindelse til de europæiske lande, og udnytte de store fordele, der teknologisk og handelsmæssigt lå i en sådan. De første, der fik kontakter i stand med thailænderne, var englænderne, men allerede i 1858 blev der mellem Danmark og Thailand indgået en handels- og venskabstraktat. Som følge heraf blev der oprettet et dansk generalkonsulat i landet, og igennem

dettes noteringer har vi mulighed for at følge ankomsten af de danskere, der søgte til Thailand, hvor de hos de europavejlige herskere blev efterspurgt som ledere, rådgivere og officerer. I alt virkede ca. 650 danskere i Thailand over længere perioder i tidsrummet 1858-1942. Gennemsnitlig svarer det til, at der ankom én dansker for at virke i Thailand ca. hver anden måned igennem 84 år. I begyndelsen var der mest tale om tilfældige danske sømænd, hvis vej krydsede Thailand og som besluttede at blive lidt længere tid i landet, hvor der var fart i udviklingen. Fra 1870erne begyndte der at blive fastere forbindelser mellem de to lande, som følge af driftige danskeres ankomst. Her vil navne som Plessis de Richelieu, der ankom 1875, H. N. Andersen, fra 1879, og Aage Westenholz, fra 1885, være kendt. Der var store muligheder for handel og ny teknologi, og bl.a. de nævnte danskere så disse meget klart og fik trukket andre danskere til Thailand. Et højdepunkt nåedes i årene umiddelbart inden første verdenskrig, hvor der gennemsnitlig var 12 danske ankomster om året.

En af disse siam-danskere, direktør A. Kann Rasmussen, der selv ankom til Thailand i 1932 og fra 1933-46 var direktør for Christiani & Nielsen Bangkok, har fået den gode idé at udsende en håndbog over alle siam-danskere. Resultatet foreligger i en fortrinlig biografisk oversigt, der samtidig er en indføring i Siam's nyere historie og de dansk-siamesiske forbindelser. De biografere er opstillet kronologisk efter deres ankomstår, men gode indeks, også over »mødre og hustruer«, gør bogen yderligere anvendelig. Dertil kommer stamtavler, litteraturliste, kort og smagsprøver fra memoarer for at give stemningen, således som den blev opfattet af danskerne i dette fremmede land, som nok er det land uden for

Danmark og dets egentlige koloni-område, hvor danskere har øvet størst indflydelse på udviklingen.

Kann Rasmussens håndbog kan anbefales til dem, der allerede kender lidt til emnet, samt til alle, som til daglig har brug for brugbart og effektivt opslagsmateriale.

Hans Chr. Bjerg

Fra det gamle mejeri. Red.: Claus Bjørn og Jørgen D. Rasmussen. (AiO Tryk A/S, Odense 1982). 227 s., ill., 148,00 kr.

I 1982 var det 100 år siden, det første andelsmejeri blev oprettet i Hjedding i Vestjylland, og den foreliggende bog skildrer udviklingen fra 1882 og frem til 1970erne i 15 afsnit, hvoraf det første giver et kortfattet rids af et erhverv i en hastig og gennemgribende omformning. Mejeristrukturens udvikling, fra de mange små enheders forsvinden og afløsning af store sammenslutninger, er beskrevet på en meget overskuelig måde i dette første afsnit. Bogen kan, som det skrives, opfattes som et supplement til jubilæumsværket »Dansk mejeribrug 1882-2000«, men i den foreliggende og er vægten lagt på de personlige oplevelser, indtryk og erfaringer, de mennesker havde, som havde deres virke på eller i tilknytning til mejeriet. Bogen giver således en beretning om oprettelsen af et af de tidligste andelsmejerier, Hornelund, efterfulgt af en debat fra 1886: for og imod de nye andelsmejerier. I en del af afsnittene beretter mejeribestyrerne om deres gerning, som den formede sig; disponeret på en sådan måde at næsten hele den 100-årige periode er dækket ind. Det dramatiske er også taget med i beretningen om et mejeribestyrerskifte i 1915, ligesom en mejeribestyrers hustru beretter om hvordan hun oplevede tilværelsen på et